

Søens Bund ganske jævn i en Udstrækning af et Par Tusinde Tønder Land. Syd for Søens Centrum rager en Klippe 900 Fod op over Bunden, og længere mod Vest staar en Lavakegle, der er 1200 Fod høj, men dog har 600 Fod Vand over sig. I dens Top findes et Krater, hvis Dybde er 250 Fod. Sydvest i Søen rager den eneste Ø 845 Fod op over Vandet. Den er cirkelrund og tyndt bevokset med Skov. Man har givet den Navnet Troldeøen, og i dens Top er der et Krater, 475 Fod i Diameter og 100 Fod dybt, som hedder Heksegryden. Dette har været den sidste rygende Skorsten af den en Gang omfattende Vulkan. Nord for Troldeøen, ud til Søens Vestside hæver Liao Klippen sig lodret over 2000 Fod i Luften. Den staar som en vældig Sten-Kæmpe paa Vagt, og fra dens Top kan man med Ojet følge en faldende Sten, medens den hurtigt synes at blive til en Prik og saa forsvinder for snart at ramme den blanke Vandflade dybt nede. Man kan blive svimmel af at stirre derned. Mod Øst findes en lille Klippe 150 Fod fra Breddens høje Fjælde. Den er kun 100 Fod høj og et Par Hundrede Fod lang samt knap saa bred. Staar man paa Klipperne Vest for Søen og ser over mod den enlige Sten, viser den sig paa den ret store Afstand med sine mange Knuder og Spidser som et fuldrigget Skib. Glider en Sky nu for Solen, saa dens Skygge falder paa Klippen, forsvinder denne for Synet som om den ikke længer var til. Der findes ikke paa dens Overflade en jævn Plads saa stor som et Bord.

Fra ældgammel Tid har Indianerne af Klamath Stammen beboet det sydlige Oregon, og Levningerne af dem gør saa endnu. De har gennem Tiderne vidst af Crater Søen at sige; men indtil for nylig har ingen af dem set den, fordi en Tradition, der er gaaet fra Slægt til Slægt, siger at Myriader af Sø-Djæveler eller Llaos, som de kaldes, huserer dér, og de vil dræbe enhver, som vover endog kun at kaste et Blik paa Søen. Der findes næppe et eneste Sted, for hvilket Indianerne nærer en saadan Frygt som for Crater Søen. Og gennem umindelige Tider har ingen Magt været til at formaa nogen Indianer til at komme saa nær, at han kan se den. For en fattig Skilling vil han vise Vej til den. Men før Klippetoppen naas, vil han vende om og gaa tilbage, saa den, han har ført saa langt, maa være ene, naar Søen viser sig. For de Vilde hviler der et hemmelighedsfuldt Slør over den, og de tror, at den er Bolig for alle Slags Dæmoner og Uhyrer. Klamath Stammens Høvding gamle Allin Davy fortæller følgende om, hvorledes Indianerne i sin Tid opdagede Søen, og hvorfor de aldrig siden kom der:

For lange Tider siden — længe før den hvide Mand kom for at plage og fordrive den stolte Indfødte — skete det en Gang, at nogle Jægere af Klamath Stammen paa deres Jagttog pludselig saa Søen dybt under sig, og blev betaget af det storslaaede, majestætiske Syn. Noget inde i dem sagde dem, at den store Aand boede dér, og fulde af Ærefrygt nærmede de sig og stirrede tavse frem og ned, hvorpaa de, stadig i Tavshed, vendte om og gik bort, ned ad Klipperne til deres Teltlejr langt borte. Men en af Indianerne følte en uimodstaaelig Drift til at vende tilbage til Søen, og han gjorde det. Et Sted paa Klippen tændte han sin Ild og sov der om Natten. Næste Dag gik han igen til sine Kammerater. Men mange Nætter i Træk sov han paa Klippen over Søen. Underlige, hemmelighedsfulde Lyde fyldte Luften, og mærkelige Røster tonede fra Vandet i Dybet. Efter Maaneders Forløb vovede han sig ned ad de stejle Klipper, helt ned til Søen. Her saa han jævnlig mærkværdige Skikkelser i Vandet. Jo tiere han gæstede Vandet, des kraftigere og mere haardfør blev han. Og efterhaanden kom flere af hans Fæller for at nyde de samme Goder, som han fik Del i. Gamle Krigere sendte deres Sønner, at de kunde hente Kraft og Mod til at kæmpe og sejre. Først sov de paa Klipperne, klatrede senere til Vandet og kastede sig tilsidst deri. Dermed havde de vundet, hvad de søgte. Men en Gang dræbte han, der havde vist de andre Vej, en uhyre Fisk, og da blev han øjeblikkelig overfalden af utallige Llaos, som slæbte ham op til Toppen af Klipperne, hvor de skar hans Strube over med en Stenkniv og sønderrev hans Legeme i Smaastumper, som de kastede ned i Vandet, dybt, dybt nede. Her blev de grebet og slugt af de vrede Llaos. Samme Skæbne venter enhver Klamath Kriger, som efter den Dag vover at se Søen.

Saa vidt den gamle Høvding. Enkelte Indianere har dog i de senere Aar dristet sig til at trodse Traditionen — men kun med Frygt og Bæven.

A. Bohjerg.

Stor Udvidelse af Geografisk Selskab i Mexico. Dette Selskab har i disse Dage faaet Tilsagn om Støtte fra to Ministerier; det vil faa overladt Lokaler i Ministeriebygningerne samt eget Trykkeri, Subvention til Præmier for de bedste geogr. Arbejder, og Midler til Representationsudgifter ved internationale Kongresser etc.

Literaturanmeldelser.

W. Barbrooke Grubb: *An Unknown People in an Unknown Land*. Ed. by H. T. Morrey Jones. With 60 illustrations and a map. Seeley & Co. London 1911. 330 Sider. 8°.

Ikke uden berettiget Stolthed sætter Forf. under sit Navn den Titel, som Republikken Paraguay har

skænket ham: *comisario general del Chaco y pacificador de los Indios*. I Virkeligheden har han, ved først af alle at trænge ind og slaa sig ned i den paraguayanske Del af »El Gran Chaco«, aabnet dette Land for Videnskaben og Kulturen. I Gran Chaco, de uendelige Sletter ved Rio Paraguays højre Bred, ligger endnu det meste saa ukendt hen som

for Aartusinder siden, uden nogen Sinde at være betraadt af hvid Mands Fod; snart som en udtørret Steppe, snart som Græsland med aabne, spredte Palmelunde, snart som en graa, trøstesløs Sump, strækker den sig Mile efter Mile, indtil den gaar over i Andeskædens Udløbere. Sære Frasagn er altid gaaet om den, Rygter om Væsener, der med Hensyn til æventyrligt Udseende ikke stod tilbage for de Fabelskikkelser, hvormed den middelalderlige Fantasi befolkede Indien. Og Indianerne i denne Egn har altid vist sig fra den mindst behagelige Side, naar nogen har prøvet at løse Chacoens Gaade; man erindre blot Ekspeditioner som Crevaux's, Ibaret's eller Boggiani's, der alle blev slagtet saa at sige til sidste Mand. Og de er endda ikke de eneste! Man forstaar derfor, at det var et ikke ufarligt Hverv, som den unge Grubb i 1889 modtog af *The South American Missionary Society*: at slaa sig ned blandt en Stamme af denne Vildmarks Indianere, fortsætte det Arbejde, som en tidligere Missionær, Ad. Henricksen, just havde faaet begyndt paa en Ø i Paraguayfloden, og efterhaanden udvide sit Virke til de ganske ukendte Strækninger hinsides denne. Ganske vist havde Forf. før opholdt sig i 4 Aar hos Yagan-Stammen paa Ildlandet — men alligevel!

Imidlertid lykkedes det ham efter mange Ubehageligheder (som f. Eks. et Par yderst velmente Mordforsøg) at vinde Befolkningen, og de Iagttagelser, som han under 20 Aars Arbejde har gjort, danner Hovedbestanddelen af nærværende Værk. Hvad Erland Nordenskiöld's pragtfulde »Indianlif« er for Rio Pilcomayos Befolkning, er dette for »Lengua«-Indianerne, der som bekendt udgør en Del af den lille Sproggruppe Maskoi. Vi maa dog straks sige, at »Lengua« er en Betegnelse, som jo før jo heller burde udryddes af den etnografiske Terminologi, da det simpelthen er det spanske Ord for »Tunge«¹⁾, og lige saa lidt har nogen Berettigelse som »Orejones«, »Coroados«, »Botocudos« o. l. Det er derfor paafaldende, at Forf. stadig bruger Betegnelsen »Lengua«, mens han ikke et eneste Sted saa meget som nævner det Navn, hvormed de selv kalder sig: Gekoinlahaák. Dog, dette er jo mindre væsentligt.

Glædeligt er det derimod at se, i hvor høj Grad han respekterer og forstaar disse »vildes« Kul-

tur; det finder bedst sit Udtryk i hans egen Ytring: »*The first thing that the white man requires to do in order to become a successful mentor to an alien people is not, as many would suppose, to study the language and begin to teach, but to get rid of his inborn feeling of superiority and selfrighteousness, for his great difficulty in dealing with such a people is to see anything from their point of view.*« (Side 224). Det er en Sætning, der synes saare simpel — men hvor mange retter sig vel efter den? Ved første Betragtning fristes man uden Tvivl til at dømme disse Indianeres Karakter altfor strengt, især hvis man sammenligner dem f. Eks. med de aabne, gæstfri, til det yderste ærlige Mennesker, som Koch-Grünberg levede mellem i næsten 2 Aar. Ved nærmere Undersøgelse lysner imidlertid Billedet ikke saa lidt, og Forf. selv er næsten rørende utrættelig i at finde deres gode Sider frem; og de er virkelig ikke faa.

Skønt disse Gekoinlahaák'er ikke ud over Røvertog har haft nogen Forbindelse med de hvide, er dog deres Kultur indirekte, vistnok væsentlig gennem Mbaya-Indianerne, blevet stærkt paavirket af dem. Ikke saaledes at forstaa, at de er blevet evropæiserede — langtfra! — men deres Levevis har ved Optagelsen af evropæiske Husdyr faaet et andet (men derfor stadig fuldtud indiansk) Præg, end den oprindelig havde. Egentlige Nomader kan man dog næppe kalde dem, da deres originale Erhverv, Jagt, Fiskeri og et primitivt Svedjebreg, vel stadig spiller nok saa stor en Rolle som Kvægavlen.

En langt ældre og vistnok meget betydeligere Paavirkning maa tilskrives den gamle peruanske Kultur: Inkariget strakte sig i sin senere Tid ud over Bolivia, og dets Krigere har uden Tvivl ikke været ukendte i Gran Chaco. Tæppemønstre, Pandebaand og et Par religiøse Træk¹⁾ anser Forf. som opstaaet under Inkaernes Indflydelse. Det samme gælder efter hans Mening Øreskiver, en Gisning, hvortil der dog ikke er Spor af Grund; skulde alle Øreskiver i Sydamerika føres tilbage til Inkapaavirkning vilde man sikkert naa højst forbavsende Resultater. Derimod tror Anm. snarere at Keramikken (Dobbeltflasker!) er, om ikke en Aflægger, saa dog meget stærkt paavirket af den gammelperuanske. Denne Antagelse styrkes ved, at der lever Sagn om store Byer mod Nordvest (Bolivia!), hvor de døde drager hen. Lige-

¹⁾ »Tungeindianere« kaldes disse Folk paa Grund af den, for Resten nu uddøende, Skik at bære Læbeskiver.

¹⁾ De i Bogen omtalte er dog næppe peruanske.

frem med Forf. at antage, at en Del af Chacoens Indianere stammer ned fra Inkaer, som flygtede for Spanierne, er der vel næppe nogen Grund til; i hvert Fald er vort nuværende baade antropologiske og etnografiske Materiale allfor lille, til at en saa vidt-rækkende Slutning kan bygges derpaa.

Andre Træk i den omhandlede Stammes Kultur peger imidlertid Nord paa, mod Brasilien og Guayana. Saaledes beskrives *Kyaiya*-Festen, der holdes ved Indhøstning af Algarobaen o. a., som en udelukkende Mandsfest, idet kun Mændene tager Del i Dansene. Anm. kan ikke se andet, end at den saaledes maa jævnføres med *Yurupari*-Festerne hos Befolkningen i Rio Uaupés-Området, og at i det hele taget disse Fester er et Tegn paa, at Mændene hos Naturfolkene har betydelig mere med Planteavl en at gøre, end den gængse Mening er.

Som Missionær interesserer Forf. sig naturligvis særlig for det religiøse Liv hos sin Stamme. Verdens Skaber er en Skarnbasse; men han tager sig ikke af Verdens Gang. Forf. har ikke nødigt at undre sig herover, selvfølgelig behøver Skaberen ikke at være noget almægtigt Væsen, identisk med en øverste Gud, ja han er det i Virkeligheden saare sjældent, alene af den Grund at en »almægtig Gud« saa at sige intel Steds forekommer i Naturfolkens Religion. Interessant er det her hos dette sydamerikanske Folk at finde ganske den samme Verdensanskuelse, som er saa udbredt i Nordamerika (selve den uorganiske Verden er uskabt; et »første« Folk levede paa Jorden før Menneskenes Tilblivelse), denne mærkelige Synsmaade, som Jeremiah Curtin har gjort opmærksom paa i sin Udgave af de dejlige, kaliforniske Wintun- og Yana-Myter.

I øvrigt giver nærværende Bog en paalidelig og fængslende Skildring af Indianernes Syssel, deres statslige Forhold, deres Bohave, Redskaber o. s. v., den opruller saa at sige et Billede af deres Færd fra Vuggen — *sit venia verbo* — og til Graven, kaster Strejflys over deres Kampe med andre Stammer, udmaler Landsbyen under skiftende Forhold, og man maa give Forf. Ret i, at disse Naturfolk langt fra lever under de idylliske Kaar, som flygtige rej-sende har saa let ved at skildre. Meget er nu ændret, siden Missionen er begyndt at virke; de uhyggelige Barnemord finder ikke længer Sted, det fremskridthæmmende kommunistiske System forsvinder mere og mere, Befolkningen gaar over til at blive fast bosiddende, og ikke faa er blevet kristne. Nyttet det at nægte, at Etnografen græder Taarer

af Blod, naar et Folk saaledes opsluges af »Civilisationen«? Grubb's Maal er at lære Indianerne at stole paa sig selv og i videst mulige Grad staa paa egne Ben; han indser ganske rigtigt, at den mærkelige, hierarkisk-kommunistiske Jesuiterstat« ramlede uhjælpelig sammen, fordi det var Jesuiterne, der styrede, mens Indianerne lystrede aldeles mekanisk. Om han vil have Held med sig, vil Fremtiden vise. Missionens Berettigelse er omtvistelig, men staaer man over for en saa velmenende og helstøbt Personlighed — en Mand, der først og fremmest er en Mand — som Barbrooke Grubb, vilde det vidne om et surhjærnet Snæversyn, om man ikke respektfuldt højede sig for ham — man dele i øvrigt hans Anskuelse eller ej. Og ved sit aarelange Ophold i Vildmarken har han i al Fald ydet Videnskaben en uvurderlig Tjeneste. —

De fleste af Illustrationerne, der for Størstedelen er gode Fotografier, viser Situationer fra Indianernes Liv, etnografiske Genstande o. l.; Kortet forestiller ret umotiveret hele Sydamerika, og kun et, man kunde fristes til at sige mikroskopisk, Særkort viser de i Bogen omhandlede Egne. Til Værket er endvidere knyttet nogle kortfattede Tillæg, samlede af dets Udgiver, Morrey Jones. Saaledes skriver Prof. J. Graham Kerr om Chacoens Naturforhold i det hele taget, W. E. Agar specielt om Dyrverdenen. Et af Missionstationens Medlemmer, R. J. Hunt, fremsætter nogle sproglige Bemærkninger. De er — mildest talt — underlige.

Kaj Birket-Smith.

De danske Atlanterhavsoer, en orienterende Oversigt over Forholdene paa Island, Færøerne, Grønland og de dansk-vestindiske Øer med særligt Henblik paa den økonomiske Udvikling. (I Kommission hos G. E. C. Gad.)

Da Foreningen »De danske Atlanterhavsoer« blev stiftet, var en af de Opgaver, som først laa for Haanden, den, at sørge for en orienterende Skildring af Forholdene i de paagældende Landsdele, og man begyndte i Maanedskriftet »Atlanten« Offentliggørelse af en saadan. I Løbet af flere Aar (1904—1911) er det lykkedes at føre Planen igennem, og Foreningens Medlemmer er nu i Besiddelse af en op mod 900 Sider bindtrykt Bog, i hvilken de vil kunne søge Oplysning om Færøerne, Island, Grønland og Vestindien. Men dette store Arbejde, som er tilvejebragt ved Samarbejde